

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

УВОД У ТУМАЧЕЊЕ КЊИЖЕВНОСТИ

(смер за васпитаче)

- програм, испитна питања, лектира, литература -

Београд
20010/2011.

1. Општи подаци о предмету

Увод у тумачење књижевности

Статус предмета: 3. семестар

Обавезан курс

Предавачи: проф. др Александар Јовановић

доц. др Слађана Јаћимовић

Асистенти: ас. мр Валентина Хамовић

Укупан број часова: 30

Број предавања и вежби: 20 (п) + 10 (в)

Број кредита у складу са ЕСПБ: 4

2. Садржај курса/предмета

а. Програм предавања

I О природи и проучавању књижевности (Назив и појам књижевности, Функција књижевности, Књижевност и језик, Књижевност као уметност, Стил и стилистика, Сврха и задаци проучавања књижевности);

II О природи књижевног текста (Појам и одређење књижевног текста, Текстовни и вантекстовни односи, Одлике песничког језика);

III О разврставању књижевних текстова / класификација књижевности (Задаци класификације књижевности, Начела класификације, Народна и уметничка / усмена и писана књижевност, Књижевни родови и врсте, Лирика, Епика, Драма, Једноставни књижевни облици, Забавна књижевност);

IV Интерпретација књижевног текста (Појам и одређење интерпретације, Врсте интерпретативних метода);

б. Програм вежби

- Вежбе прате проблемска питања предвиђена предавањима и заокружују наставу овог студијског предмета. План вежби организован је по тематским циклусима и предвиђа избор и интерпретацију репрезентативних књижевних и књижевнонаучних текстова. Студенти се подстичу на примену естетских и критичких начела, самостално промишљање, полемичко и проблемско приступање књижевним текстовима и студијској литератури. У интерпретацију сваког одабраног књижевног текста стваралачки се укључују одабрани критички и поетолошки текстови. Кроз тумачење књижевних текстова студенти су у прилици да дискутују, процењују и евалуирају сопствене критичке ставове и ставове својих колега/колегиница.

- На вежбама се користе семинарски радови, анкете и други видови стваралачког рада студената. Могући су селективни задаци код куће.
- После обрађеног тематског циклуса на предавањима и вежбама, студенти имају право да полагају колоквијум. Положен колоквијум из одређене области ослобађа их дела испита.

3. Облици наставе

Предавања, семинарске вежбе, семинарски радови.

4. Повезаност са другим предметима

Предмет је повезан са, пре свега, предметима: *Српски језик, Књижевност за децу и младе, Историја српске/националне културе, Методика развоја говора I и II, Драма и покрет.*

Положени испит из *Увода у тумачење књижевности* услов је за полагање испита *Књижевност за децу и младе* и *Методике развоја говора I и II.*

5. Обавезе студената

Студенти су обавезни да похађају предавања и вежбе.

Студенти су обавезни да континуирано читају предвиђену литературу, да је презентују и активно учествују у дискусији на предавањима и вежбама.

6. Вредновање студентских постигнућа

Испит се полаже писмено.

У току семестра студенти могу по жељи да раде колоквијум који их ослобађа полагања одређеног дела градива (*јануар 2011*).

После програма, дата су, као пример за студенте, два испитна теста из претходних рокова.
----

7. Испитна питања

I

1. Назив и појам књижевности;
2. Природа и функција књижевности;
3. Наука о књижевности (књ. теорија, књ. историја, књ. критика);
4. Наука о књижевности и суседне дисциплине;
5. Стилистика (као дисциплина о изражајним вредностима језика);
6. Традиционално и модерно схватање стила;
7. Стилске фигуре (појам и подела);
8. Фигуре дикције (асонанца, алитерација, анафора ...);
9. Фигуре речи или тропи (метафора, метонимија ...);
10. Фигуре конструкције (инверзија, реторско питање ...);
11. Фигуре мисли (поређење, хипербола, литота ...);

II

12. Појам и одређење књижевног текста;
13. Текстовне и вантекстовне везе (подтекст и контекст);
14. Слојеви књижевног дела
15. Одлике песничког језика;

III

16. Начела и врсте (типови) класификације књижевности;
17. Појам књижевног рода и врсте;
18. Лирика (одлике, подела, устаљени лирски облици);
19. Системи версификације;
20. Основи српске версификације и њени најчешћи стихови;
21. Врсте стихова и строфа;
22. Слободни стих и ритам;
23. Рима (одређење, типови поделе, примери);
24. Стих и проза;
25. Лирски субјект (лирско *ја*) и приповедач;
26. Епика, епска песма и епопеја;
27. Приповетка и новела;
28. Роман;
29. Тема, мотив, фабула (фабула и суже);
30. Композиција и мотивација;
31. Модерни облици приповедања (унутарњи монолог, доживљени говор);
32. Епско - лирске врсте;
33. Драма - структура драме;
34. Одлике трагедије;
35. Одлике и подела комедије;
36. Једноставни књижевни облици (мит, легенде, пословице...);
37. Сатира и пародија;
38. Биографска књижевност, дневник, мемоари, путописи;
39. Забавна (тривијална) књижевност;

IV

40. Појам и одређење интерпретације књижевног текста;
41. Спољашњи и унутрашњи приступ књижевном тексту.

8. Програм вежби

Студенти су обавезни да редовно долазе и да се припремају за часове вежби. Припремљеност и учешће студената на вежбама се, сходно процени асистента, вреднују на завршном испиту. Када се обрађују књижевноуметнички текстови, неопходно је да се прочита бар један од понуђених књижевнокритичких текстова.

1. час: Природа и функција књижевности

Рене Велек, Остин Ворен, „Природа књижевности“ и „Функција књижевности“ у зборнику *Књижевност - избор књижевнонаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 20-38.

2. час: Књижевност и језик; Песнички језик (једна песма и један прозни текст за анализу: Васко Попа, *Час из песничтва*; Иво Андрић, *Мост на Жепи*);

Новица Петковић, „Андрићева новела ‘Мост на Жепи’“ у: *Књижевна култура*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1982, стр. 103-106.

Светозар Кољевић, *Приповетке И. Андрића*, Портрет књижевног дела, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1983, стр. 21-28.

Дамњан Антонијевић, *Мит и стварност у поезији Васка Поне*, Просвета, Београд, 1996, стр. 357-367.

Миодраг Поповић, *Песнички универзум Васка Поне*, Просвета, Ниш, 1995, стр. 241-254.

3. час: Стилистика и појам стилских фигура (тест провере знања из области стилских фигура; анализа);

Миливој Солар: „Стил и стилистика“, у зборнику *Књижевност - избор књижевнонаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 47-70.

Макс Блек: „Метафора“, у зборнику *Књижевност - избор књижевнонаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 77-92.

4. час: Текстовни и вантекстовни односи (*Плава гробница Милутина Бојића и Ивана В. Лалића или Шапат Јована Дамаскина Ивана В. Лалића*);

Александар Јовановић, текст „У знаку Мнемосине“ у: *Верни одсутном прволику - три византијска круга*, Народна књига, Београд, 1996, стр. 118-122.

5. час: Одлике лирике и структура песме (анализа две лирске песме – једне љубавне народне и једне уметничке);

Готфрид Бен, „Проблеми лирике“, у зборнику *Књижевност - избор књижевнанаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 123-126.

Нада Милошевић-Ђорђевић, *Народна књижевност*, Требник, Београд, 1996, погледати одредницу *лирска народна песма*.

6. час: Врсте стихова и строфа; рима: одлике и подела (студенти сами проналазе примере);

Речник књижевних термина, Нолит, Београд, 1992, видети одреднице *стих, строфа, рима*.

7. час: Структура прозног текста: тема, фабула, сиже, мотив, приповедач (кроз анализу приповетке *Лилика Драгослава Михаиловића*);

Борис Томашевски, „Склоп сижеа“ у зборнику *Књижевност - избор књижевнанаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 127-147.

Борис Томашевски, „Приповедне врсте“ у зборнику *Књижевност - избор књижевнанаучних текстова* (В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић), Учитељски факултет, Београд, 2002, стр. 148-160.

Миливој Солар, *Теорија књижевности*, Школска књига, Загреб, 1989; *тема, фабула, мотив, сиже*, стр. 42-46; *приповедач, карактер*, стр. 48-51.

Љубиша Јеремић, *Проза новог стила*, текст: „Казивање Драгослава Михаиловића о патњи и милости“, Просвета, Београд, 1978, стр. 146-169;

8. час: Технике модерне прозе (анализа приповетке *Антонија Исаковића Двоје*);

Петар Цацић, „Проза Антонија Исаковића“, предговор у књизи: Антоније Исаковић, *Папрат и ватра*, Нолит, Београд, 1967, стр. 5-13.

Љубиша Јеремић, *Проза новог стила*, Просвета, 1978, текст: „Рат и мир Антонија Исаковића“, стр. 85-93.

Владислава Рибникар, „Приповедачка уметност Антонија Исаковића“, предговор у књизи: Антоније Исаковић, *Велика деца*, Просвета, Нолит, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1981, стр. 7-31.

9. час: Структура драмског текста (анализа драме *Љубомира Симовића Путујуће позориште Шопаловић*);

Петар Марјановић, „Три трагикомедије савремене осећајности“ у: *Српски драмски писци XX столећа*, Матица српска, Факултет драмских уметности, Нови Сад, Београд, 1997, стр. 262-270.

9. Литература

I Основна

1. *Књижевност* (избор књижевнонаучних текстова за студенте учитељских факултета), приредили В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић, Београд, Учитељски факултет, 2000, друго, прерађено издање, стр. 9-70, 77-160;.
2. Драгиша Живковић, *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 1995, стр. 1-198.
или
Миливој Солар, *Теорија књижевности*, Школска књига, Загреб, 2005, стр. 9-250.
или
Иво Тартаља, *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2003, стр. 5-262.

II Додатна

3. Рене Велек и Остин Ворен: *Теорија књижевности*, Нолит, Београд, 1965. (и друга издања);
4. *Речник књижевних термина*, Нолит, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1985, 1992.
5. *Кратак преглед српске књижевности* (група аутора), Литера, Београд, 2000.

ТЕСТ ИЗ ТЕОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

- Смер за образовање васпитача -

Име и презиме _____

1. Дефинишите појам *епске ретардације* и наведите чиме се она постиже: _____

---

2. Графички прикажите следеће *стопе*:

јамб _____
дактил _____
трохеј _____

3. Дефинишите *оксиморон* и наведите бар два одговарајућа примера:

---

4. Ако је нека песма састављена од *две квинте* и *једне ноне*, колико та песма има стихова? _____

5. Објасните шта је *књижевна критика* и у којим облицима се она јавља:

---

6. *Дитирамб* је _____
_____
_____

Ода је _____
_____
_____

7. Када за неки стих кажемо да је *каталектички*, шта смо рекли о њему?
_____
_____

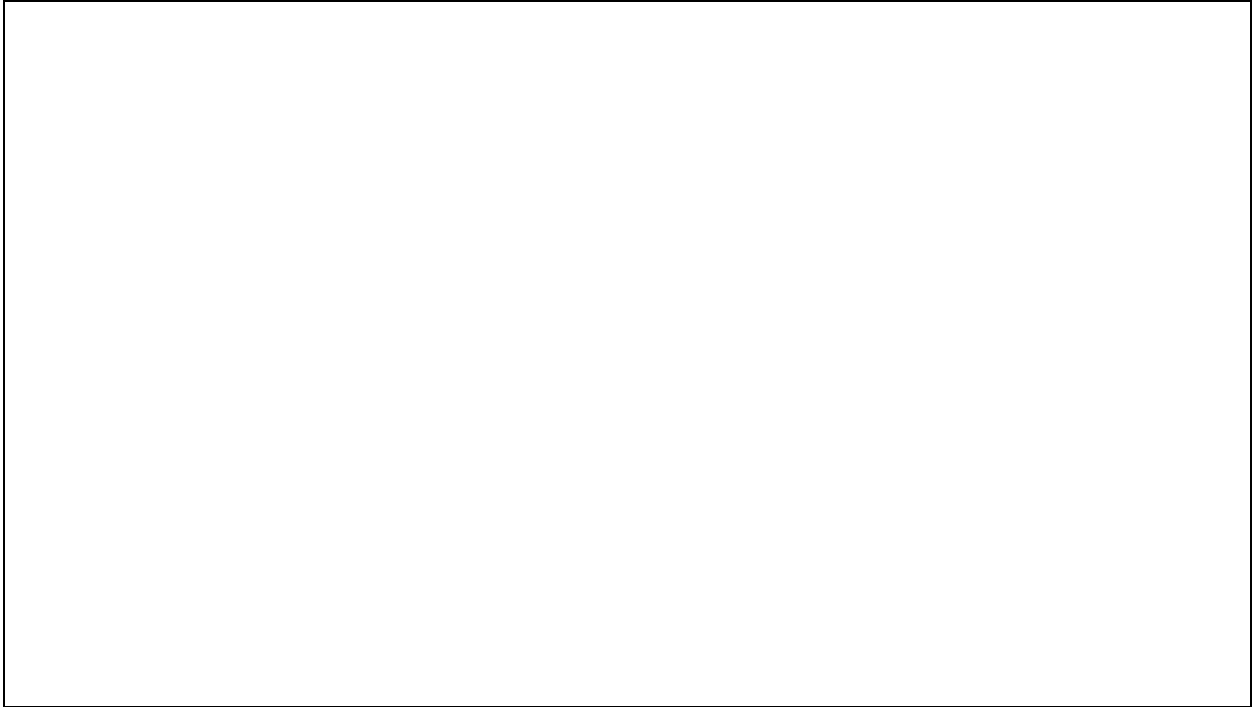
8. Опишите укратко разлику између *метафоре* и *метонимије* (и наведите одговарајуће примере): _____
_____
_____
_____

9. Наведите *поделу романа према типу композиције* (структуре) и наведите одговарајући пример:

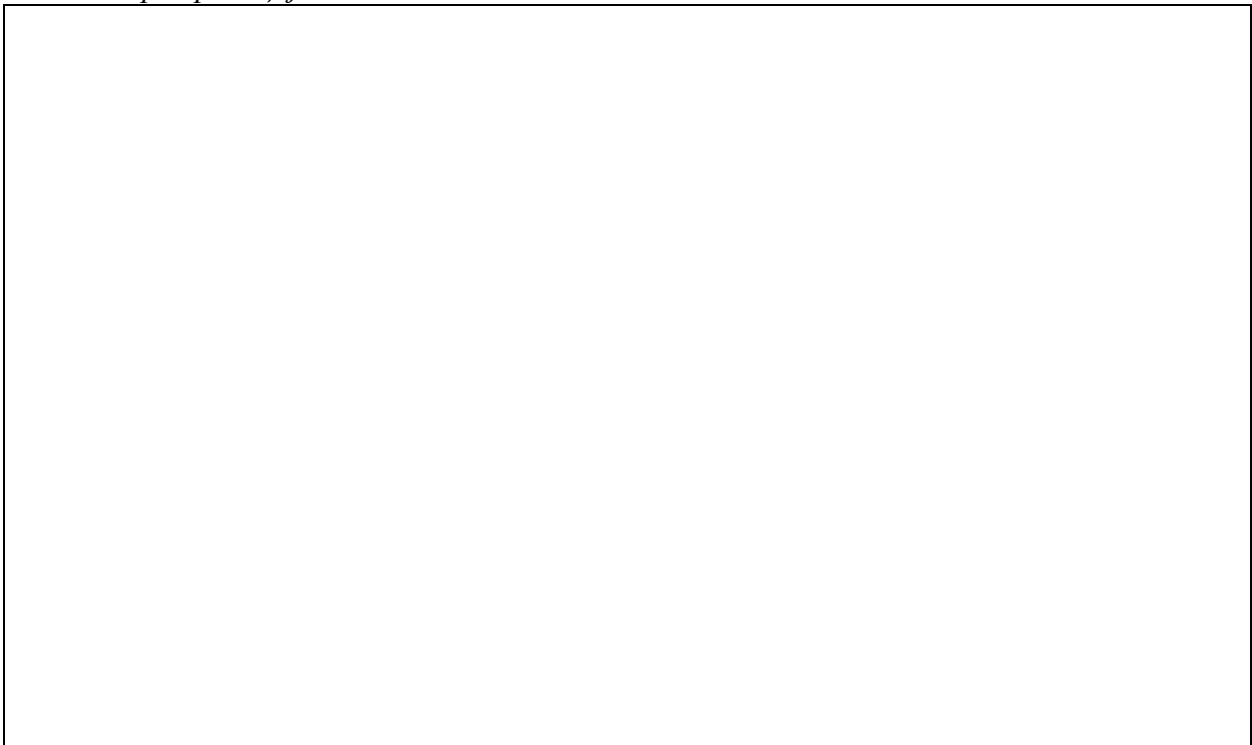
- а) _____
- б) _____
- в) _____

10. Објасните појмове *трагичког јунака* и *трагичке кривице*: _____
_____
_____
_____
_____
_____

11. Укратко објасните одлике *старог схватања стила (традиционалне стилистике)* и наведите врсте стилова који се тада јављају:

12. Укратко објасните настанак, појам, одлике и главне стихове *силабичке версификације*:

13. Сажето објасните стилско-тематске одлике *ена* и наведите примере ове књижевне врсте:

14. Укратко објасните одлике *сатире* и *пародије* као књижевних врста и наведите одговарајуће примере:

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ТЕСТ ИЗ ТЕОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

- Смер за образовање васпитача -

Име и презиме: _____

Бр. индекса: _____

1. У наведеним стиховима, усправном цртом одредите *цезуру* а затим одговорите на следећа питања:

*Шуре моје, девет Југовића,
што се, браћо, данас обрукасте!
На кога сте ноже потргнули?
(Бановић Страхиња)*

а) *Врста стиха* којом је испевана ова песма зове се _____

2. Међу наведеним књижевнотеоријским појмовима издвојте оне који су карактеристични за *лирско* књижевно дело:

лирско ја, приповедач, карактер, дитирамб, новела, строфа, дидаскалије, рима

---

3. *Све на свету, друже, оставља свој траг
Невидљив и нежан, расут као прах,
А осетан ипак, тужан или драг,
Ко мирис старине, као цвећа дах.*

(Везе – Сима Пандуровић)

а) У наведеним стиховима обележите место на ком се појављује *опкорачење*.

б) Према *роду*, рима која је овде употребљена зове се _____.

4. Која се *гласовна* стилска фигура налази у основи следећих стихова?

*Кажу, сине, и причају људи:
„Од мрамора до сува јавора,
„Од јавора, сине, до Сазлије,
„До Сазлије на ћемер ћуприје,
„Од ћуприје, сине, до Звечана,
„Од Звечана кажу до Чечана,
„Од Чечана врху до планине....
(Бановић Страхиња)*

---

5. Наведите најмање три кључне разлике између *приповетке* и *новеле*:

- a) _____
- б) _____
- в) _____

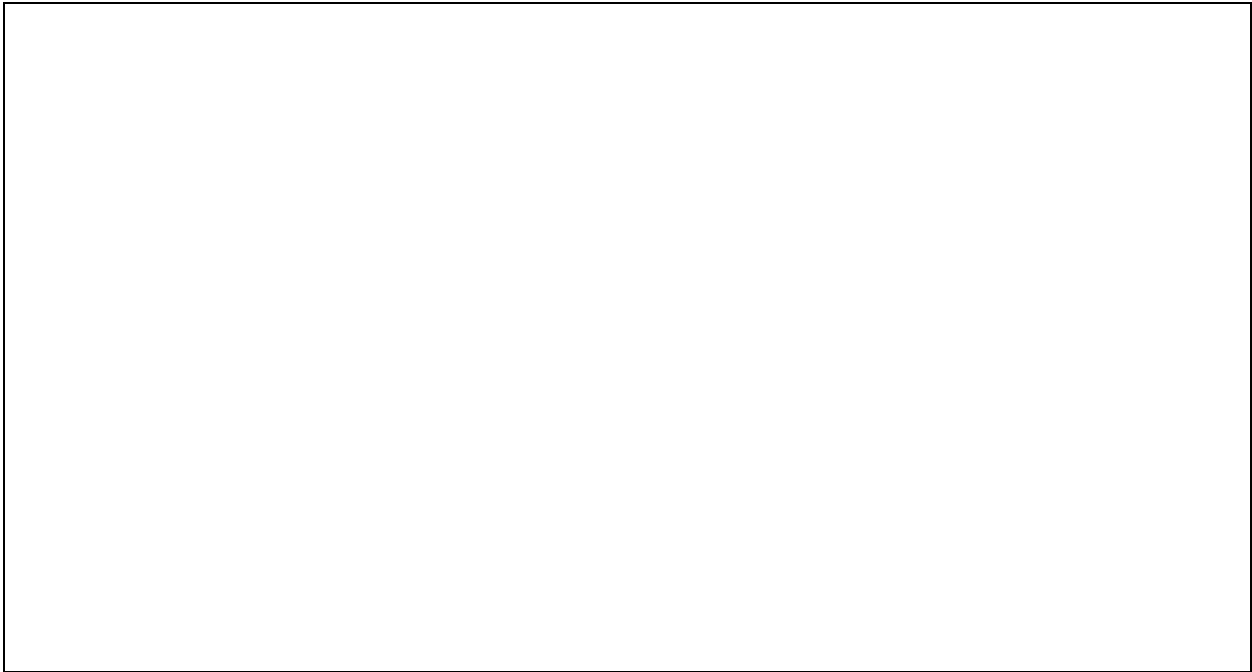
6. Која су својства *књижевне историје*, чиме се бави и који су облици испољавања њеног деловања?

7. Које су четири основне одлике *трагедије*?

8. Наведите разлику између појмова *фабула* и *сјуже*:

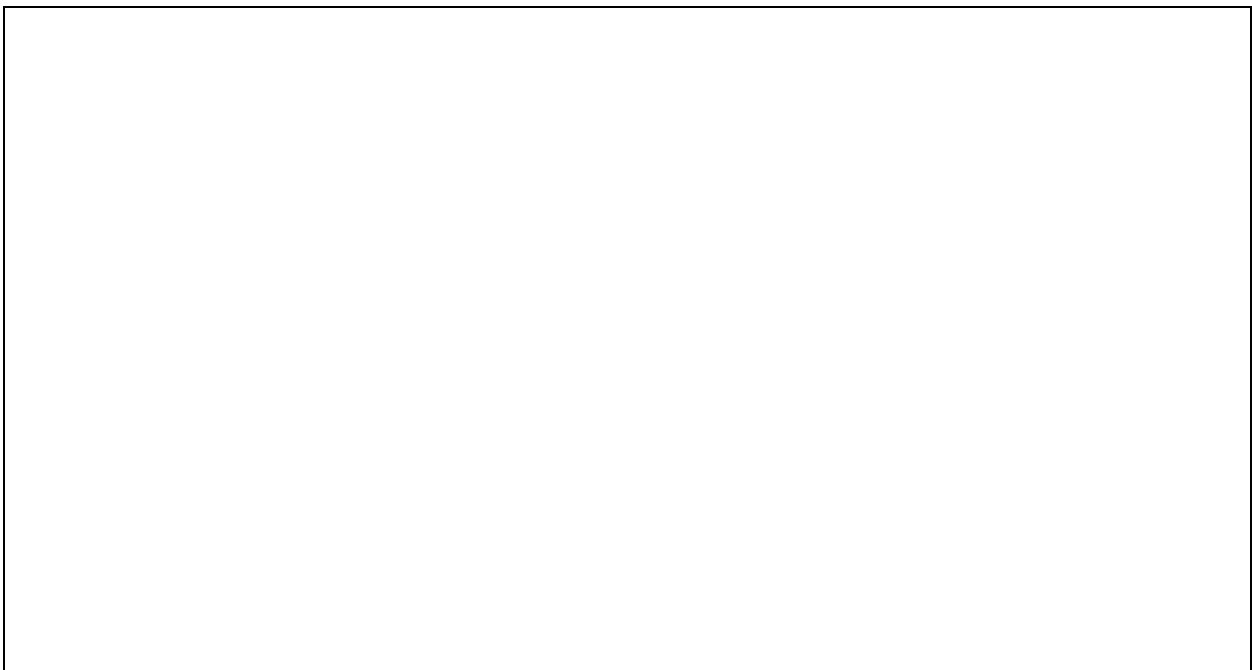
9. Међу наведеним књижевним врстама подвуците оне које спадају у *драмска* дела, а затим наведите њихове основне карактеристике:

новела, еп, трагедија, епонеја, мелодрама, фарса, балада

10. Међу наведеним књижевним облицима подвуците оне који припадају тзв. *мешовитим (прелазним) књижевним врстама* и укратко објасните њихову природу:

комедија нарави, мемоари, путописи, пародија, биографија

11. Наведите поделу књижевности према *књижевним родовима* (уз основне особине сваког књижевног рода) и *књижевним врстама*: